

3-4/2014, 1. ročník

Bulletin

ITMS: 26120130023

ITMS: 26140230013

Národná sústava kvalifikácií

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/Projekty sú spolufinancované zo zdrojov EÚ

OBSAH

Slovo na úvod.....	1
Odporúčania k tvorbe Národného kvalifikačného rámca (J. Vantuch a kol.).....	2
Škótsky kreditový a kvalifikačný rámec - otázky a impulzy pre Slovensko (M. Rehúš).....	4
Slovenský kvalifikačný rámec (A. Junášková).....	6
Prieskum názorov na kvalifikácie (M. Vančo).....	8
Udialo sa v projekte (redakcia).....	11

Slovo na úvod

Pravdepodobne najdôležitejšími orgánmi v procese tvorby Národnej sústavy kvalifikácií sú sektorové rady. V druhom polroku 2014 boli postupne všetky zriadené a naplno sa rozbehla ich práca. Zahŕňajú odborníkov z radov verejnej správy, zamestnávateľov, stavovských, profesijných organizácií, odborových zväzov, ako aj vzdelávacích inštitúcií. Sektorové rady zabezpečujú monitorovanie potrieb trhu práce v rôznych sektoroch národného hospodárstva a vypracovávajú finálnu podobu kariet kvalifikácií. Ich význam je aj v tom, že ich činnosť bude pokračovať aj po skončení národného projektu. Pôsobiť budú aj v rámci pokračovania projektu Národná sústava povolání, čím zabezpečíme väčšie prepojenie a nadväznosť oboch národných registrov. Ak by ich činnosť teda skončila spolu s projektom, bola by to nielen premárnená šanca, ale taktiež by to sťažilo implementáciu Národnej sústavy kvalifikácií v nasledujúcom období.

V priebehu roka 2015 budú vďaka sektorovým radám postupne predstavené verejnosti prvé karty kvalifikácií a nový informačný portál, kde široká verejnosť nájde všetky informácie o národnom systéme uznávania kvalifikácií.

Nový rok prinesie aj dokončenie Národného kvalifikačného rámca a završenie referencovacieho procesu. NKR je nástroj, ktorý jednotlivé kvalifikácie priradí do rôznych klasifikačných úrovní. Referencovací proces zase zabezpečuje jeho kompatibilitu s Európskym kvalifikačným rámcom a tým aj možnosť komunikácie s kvalifikačnými systémami iných krajín.

Na projektovej webstránke si môžete stiahnuť draft Analýzy Európskeho kvalifikačného rámca a Národných kvalifikačných rámcov vo vybraných krajinách. Analýza od kolektívu autorov na čele s J. Vantuchom je výstupom čiastkovej úlohy národného projektu a vznikla ako podkladový materiál pre tvorbu nášho Národného kvalifikačného rámca.

Projekt Tvorba Národnej sústavy kvalifikácií teda vstupuje do záverečného roku a ako je vidieť z predchádzajúcich riadkov, bude to veľmi turbulentný rok, ktorý prinesie nové zmeny. Budeme o nich postupne informovať v bulletine Národná sústava kvalifikácií.

Ústrednou témou aktuálneho dvojčísla je práve Národný kvalifikačný rámec. Dostala sa do neho aj časť už spomínanej analýzy, v ktorej autori identifikovali

Štátny inštitút odborného vzdelávania

Bellova 54/A, 837 63 Bratislava

Tel.00421 2 54 77 67 74 www.siov.sk, siov@siov.sk

najväčšie nedostatky pri tvorbe nášho Národného kvalifikačného rámca a načrtli svoje odporúčania.

V ďalšom článku sa jeden zo spoluautorov analýzy M. Rehúš bližšie zamerá na Škótsky kreditový a kvalifikačný rámec a proces jeho tvorby porovnal so situáciou na Slovensku. A. Junášková sa vo svojom texte zase zaoberá referencovacím procesom a cieľmi Slovenského kvalifikačného rámca. V tomto dvojčísle nájdete aj skrátenú analýzu výsledkov prieskumu názorov na rekvalifikácie. Prieskum sme zrealizovali na jeseň minulého roka a pozostával z mapovania názorov poskytovateľov rekvalifikačných kurzov na systém nadobúdania kvalifikácií na Slovensku. Nechýba ani tradičná rubrika „Udialo sa v projekte“ o tom, čo sa dialo v pracovných skupinách a v rámci publicity projektu v druhej polovici roku 2014. Prajeme Vám veľa inšpiratívneho čítania a dúfame, že nám svoju priazeň zachováte aj v ďalších číslach.

Ivan Stankovský, riaditeľ ŠIOV

Odporúčania k tvorbe Národného kvalifikačného rámca (Zhrnutie časti štúdie Analýza Európskeho kvalifikačného rámca a Národných kvalifikačných rámcov vo vybraných krajinách EÚ)

Juraj Vantuch, Irena Fonodová, Dagmar Jelínková, Pavel Korbas, Michal Rehúš, Jozef Strakoš

Autori analýzy na seminári NKR v zahraničí

Je nesmierne dôležité, aby si verejnosť a najmä politickí decízori uvedomili naše zistenia o variabilite európskych prístupov k tvorbe NKR, a to čo z nich vyplýva:

Zahraniczne skúsenosti môžu byť zdrojom inšpirácie, ale nemôžu byť zdrojom hotových riešení. Na EKR a s ním prepojené nástroje a princípy transparentnosti (najmä zabezpečenie kvality, prenos kreditov a uznávanie neformálneho a informálneho učenia sa) musíme reagovať hľadaním vlastnej cesty. Domáce riešenia vyžadujú vytvorenie domácich inštitucionálnych, expertných a decíznych kapacít. **Bez vybudovania funkčných domácich kapacít sa riešenia domácich problémov utopia v rétorických cvičeniach a stratia v prázdnych verbálnych demonštráciách európskej spolupatričnosti.**

Problém vhodnej národnej syntézy

Nielen pre Slovensko, ale aj pre iné krajiny kontinentálnej Európy je problém zmeniť zžitý uhol pohľadu v nazeraní na vzdelávanie a kvalifikácie a absorbovať impulzy pochádzajúce z krajín so silnou liberálnou tradíciou v ekonomike i spoločnosti a odlišnou pedagogickou tradíciou. V krajinách so silnou ingerenciou štátu (napr. aj na Slovensku) a s rozvinutým iniciačným odborným vzdelávaním sa to prejavuje **v tendencii** „referencovať ku EKR svoj vzdelávací systém a nie NKR“. Konverznými tabuľkami, ktoré priradujú úrovne EKR existujúcim stupňom vzdelania a vzdelávacím programom vedúcim k získaniu týchto stupňov vzdelania sa v týchto krajinách čiastočne

- **zastiera odlišnosť kvalifikačných a vzdelávacích systémov a**
- **ignoruje fakt, že z hľadiska úrovne vedomostí, zručností a kompetencie požadovaných pre výkon práce na pracovisku sa môžu kvalifikačné požiadavky, a teda aj úroveň kvalifikácie podľa EKR líšiť od stupňa vzdelania poskytovaného vo formálnom vzdelávaní.**

Ak by teda takáto krajina ustrnula v ďalšom vývoji NKR, mohol by byť takýto prístup pokladaný za zmarenie zámeru EKR stransparentniť kvalifikácie nadobúdané v EÚ. Toto je vážny problém aj pre nás: Slovensko musí konečne pristúpiť k diskusii o tom, ako chápať „kvalifikácie“, pretože inak riskuje nedorozumenia na domácej i zahraničnej scéne.

Ako chápať pojem „kvalifikácia“?

V štúdiu ukazujeme, že sa v našich dokumentoch s týmto pojmom narába veľmi nekonzistentne a že dochádza k mäťúcej zrážke domácej tradície s medzinárodnými trendmi. **Navrhujeme preto pojem „kvalifikácia“ chápať v intenciách „Odporúčania EKR“, teda ako uznanie splnenia „vzdelávacích výstupov zodpovedajúcich daným štandardom“ a odporúčame pri definovaní kvalifikácie**

- vyhnúť sa explicitnej väzbe na „povolanie“
- nerozlišovať úplnú a čiastočnú kvalifikáciu.

Súčasnú zákonnú úpravu, ktorá spája kvalifikáciu s prípravou na povolanie a rozlišujú úplnú a čiastočnú kvalifikáciu pokladáme za vývojom prekonanú už aj na domácom, ale predovšetkým na európskom trhu práce.

Vzťah Národnej sústavy povolání (NSP) a Národnej sústavy kvalifikácií (NSK)

Keďže je NSP definovaná ako informačný systém opisu štandardných nárokov trhu práce na jednotlivé pracovné miesta, mala by byť zárukou včasného monitorovania technologického progresu a organizačných zmien na pracoviskách a ich včasného preformulovania do jazyka vzdelávacích výstupov. Tým by sa inovačné impulzy z pracovísk mohli premietiť tak do vzdelávania/učenia sa ako i do kvalifikačných požiadaviek formulovaných NSK.

Navrhujeme, aby bolo vecou tvorby NSK ako konštituovať, aj na základe podnetov z NSP, kvalifikácie a segmenty kvalifikácií, pričom na segmenty kvalifikácií navrhujeme nazeráť aj ako na kvalifikácie samé osebe a aj ako na (potenciálne) zložky vytvárajúce iné kvalifikácie. Pokladáme za nevhodné rozlišovať úplné a čiastočné kvalifikácie.

NSK sa pri tvorbe kvalifikácií môže opierať o vžitú názvy povolania, ak sa tým nespôsobia nejasnosti alebo o pomenované kvalifikácie, ale nemusí, keďže v registri kvalifikácií je možné pod základnými kódmi ISCO uvádzať vlastné špecifické kódy kvalifikácií.

Pre tvorbu NSK a NKR je dôležité identifikovať vzdelávacie výstupy potrebné pre výkon práce, a nepodstatné je, či ide o povolanie alebo o aktuálne zamestnanie alebo dokonca len pracovné pozície.

Vzťah kvalifikácií k NKR

Slovensko vopred deklarovalo, že naša NSK má zahrňovať všetky kvalifikácie a náš NKR má byť nástrojom pre zahrnutie všetkých kvalifikácií do NSK. Ak však má byť priradenie úrovne NKR a EKR kvalifikáciám nadobúdaným na Slovensku dôveryhodné musí sa opierať o

- analýzu vzdelávacích výstupov požadovaných touto kvalifikáciou a nie o stupeň vzdelania poskytovaného vo formálnom vzdelávaní viac či menej súvisiacim s takouto kvalifikáciou; je teda nanajvýš problematické priradiť rovnakú úroveň NKR/EKR rôznym kvalifikáciám len na základe toho, že sú spájané s rovnakým stupňom formálneho vzdelania nadobudnutého absolventom školy.
- systém riadenia (zabezpečenia) kvality poskytovania kvalifikácií.

Tvorba nášho NKR v dvoch krokoch

Potvrdzujeme odporúčanie našej predchádzajúcej analýzy postupovať pri tvorbe nášho NKR v dvoch krokoch: SKKR1 a SKKR2.

SKKR1 - Navrhujeme prevziať deskriptory EKR s malou modifikáciou v názve tretej kategórie („samostatnosť a zodpovednosť“ namiesto „kompetencia“) a použiť ich pre potreby prvej fázy budovania národného rámca. V tejto fáze budovania národného rámca navrhujeme sústrediť sa na existujúce kvalifikácie (vrátane „kvalifikácií“ nadobúdaných vo formálnom vzdelávaní) a na informačné funkcie rámca, a nie na regulačné funkcie rámca.

Odporúčame SKKR1 prezentovať ako aktuálne zahrňujúci štyri subrámce

- subrámeček kvalifikácií nadobúdaných vo všeobecnom vzdelávaní
- subrámeček kvalifikácií nadobúdaných v odbornom vzdelávaní a príprave
- subrámeček kvalifikácií nadobúdaných v akademickom (vysokoškolskom) vzdelávaní
- subrámeček kvalifikácií nadobudnutých v profesijnom vzdelávaní.

v tabuľkovom formáte, ktorý by bol v interaktívnom spracovaní na portáli NSK/ SKKR atraktívnu a zrozumiteľnú vstupnú bránu k informáciám nielen pre špecialistov, ale aj pre zamestnávateľov a obyvateľstvo zaujímajúce sa o možnosti svojho kvalifikačného rastu.

SKKR2 - Slovensko má v prvej fáze tvorby NKR málo času a odborných kapacít na vytváranie vlastných národných deskriptorov rámca, keďže máme stále nedostatok informácií o tom, čo sa naozaj požaduje pre výkon na pracovisku a máme málo skúseností s formulovaním týchto požiadaviek vo forme vzdelávacích výstupov. Hrozí teda, že by sa deskriptory SKKR nevygenerovali z poznania „terénu“, ale na základe limitovaných skúseností a osobných preferencií pracovnej skupiny špecialistov, avšak bez možnosti kvalitnej konzultácie a korekcie takéhoto výberu.

Po prograse v tvorbe NSP a NSK však možno prikročiť k modifikácii rámca na SKKR2 a prípadnej reformulácii deskriptorov. Nahradením deskriptorov SKKR1 originálnymi národnými deskriptormi SKKR2 by sa tiež mohol vytvoriť priestor pre silnejšiu reguláciu nadobúdania kvalifikácií, ale i stupňov vzdelania. **Pri tvorbe deskriptorov rámca je zásadne dôležité rozlišovať medzi**

- úlohou deskriptorov rámca napomôcť priradiť kvalifikáciám príslušnú úroveň a
- „matricou“ ako štruktúrou kategórií pomocou ktorých sa vzdelávacie výstupy zachytávajú v zodpovedajúcich vzdelávacích alebo kvalifikačných štandardoch.

Pre zaraďovanie do úrovne NKR/EKR nám úplne postačujú kategórie EKR. Pre opisy vzdelávacích výstupov, či už vo vzdelávacích štandardoch alebo kvalifikačných štandardoch si môžeme vybrať kategorizáciu, ktorá najlepšie zodpovedá našej tradícii a našim skúsenostiam, mali by však byť pritom zohľadnené tri kategórie EKR vedomosti, zručnosti, samostatnosť a zodpovednosť. To je dôvod prečo sme v prvej štúdii navrhli a teraz potvrdzujeme minimalistickú maticu pre SKKR 1 (zodpovedajúcu EKR) a širšiu, ale neobmedzujúcu maticu, (ktorá je blízka matici nemeckého rámca) pre SKKR2.

SKKR1	Vedomosti	Zručnosti	Zodpovednosť a samostatnosť	
SKKR2	Vedomosti	Zručnosti	Zodpovednosť a samostatnosť	Iné kompetencie*

* Na rozdiel od vyčlenenej kompetencie týkajúcej sa zodpovednosti a samostatnosti vo väzbe na výkon práce (ako to zodpovedá EKR) v tejto kategórii je priestor aj pre iné personálne/sociálne kompetencie, ako je napr. tímová práca, ak sa časom preukáže potreba urobiť tak.

Škótsky kreditový a kvalifikačný rámec - otázky a impulzy pre Slovensko

Michal Rehúš

Škótsky kreditový a kvalifikačný rámec (ďalej len SCQF) oficiálne vstúpil do platnosti v roku 2001, teda dávno predtým, než sa na celoeurópskej úrovni začala traktovať problematika Európskeho kvalifikačného rámca (EKR), ktorý následne podnietil vznik viacerých národných kvalifikačných rámcov (NKR). Aj z tejto skutočnosti vyplýva, že vznik SCQF priamo vyplýval z vnútorných potrieb škótskeho vzdelávacieho a kvalifikačného systému, ktorý bol pomerne komplikovaný. SCQF tak vznikol aj ako nástroj, ktorý mal slúžiť na to, aby učitelia sa mohli identifikovať svoju aktuálnu pozíciu v zložitom kvalifikačnom systéme a plánovať svoje budúce vzdelávacie cesty.

To je podstatný rozdiel od situácie na Slovensku, kde NKR vzniká najmä na základe vonkajšieho (európskeho) impulzu bez výrazného tlaku domácich aktérov, či už ide o zamestnávateľov, pracovníkov vo vzdelávaní, či uchádzačov o vzdelávanie alebo zamestnanie. Slovensko preto stojí pred kľúčovou výzvou formulovať a definovať jasný a praktický význam a funkcie svojho NKR s ohľadom na potreby jednotlivých kľúčových hráčov. Bez toho hrozí, že sa úsilie vynaložené na tvorbu NKR vplytvá zbytočne. Slovenský vzdelávací a kvalifikačný systém je totiž už tradične pomerne prehľadný, konzistentný a legislatívne zviazaný.

Opodstatnenosť potreby diskutovať a analyzovať účel a funkcie prípadného slovenského NKR potvrdzuje aj fakt, že napríklad v Českej republike nejestvuje zhoda, či je nutné vytvoriť NKR, ba ani už vytvorený NKR terciárneho vzdelávania nezískal podporu zo strany českej akreditačnej komisie a niektorých predstaviteľov vysokých škôl.

Skutočnosť, že SCQF vychádza z autentických národných potrieb signalizuje aj charakter jeho genézy a prípravy. SCQF bol pôvodne odporúčaný už v roku 1997 (Garrick Report). Jeho konštituovaniu predchádzala séria národných dohôd o úrovniach hlavných programov a kvalifikácií, ktoré charakterizujú škótsky systém vzdelávania a odbornej prípravy. Prebehli iniciatívy uskutočňované škótskou vládou, Škótskym kvalifikačným úradom (SQA) a škótskym systémom akumulácie a prenosu kreditov (SCOTCAT), ktorý pôsobil v oblasti vysokoškolského vzdelávania, uskutočnila sa konzultácia o hlavných rysoch SCQF (1999), ustanovil sa Spoločný poradný výbor zložený z predstaviteľov hlavných poskytovateľov, investorov a užívateľov škótskych kvalifikácií (22 inštitúcií) a po spustení SCQF sa zriadila Implementačná skupina (jej členom bolo 12 inštitúcií) s cieľom dohliadať na vývoj Národného implementačného plánu a súvisiacich činností.

Precízna a dlhodobá príprava NKR po vzore škótskeho prístupu by mala byť samozrejmom a nevyhnutnou súčasťou kreovania NKR. Predovšetkým je nutná široká diskusia o funkciách a podobe NKR, rozsiahly a otvorený konzultačný proces, do ktorého treba zapojiť všetkých kľúčových aktérov a následne aplikácia funkčného mechanizmu dohľadu nad implementáciou NKR. Tvorba NKR by nemala byť len vecou úzkej expertnej skupiny, ale prostredníctvom procesov konzultácií a pripomienkovania by sa do nej mala zapojiť relevantná časť odbornej verejnosti z oblasti vzdelávania a zamestnávateľského sektora.

SCQF pre porozumenie a porovnanie kvalifikácií a vzdelávacích programov používa dve základné meradlá: kredity a úrovne. Kredity sa používajú na kvantifikáciu výsledkov vzdelávania a dávajú im hodnotu. Vypovedajú

o tom, ako dlho v priemere trvá absolvovať vzdelávací program, pričom jeden kredit predstavuje množstvo vzdelávania dosiahnutého prostredníctvom hypotetických 10 hodín vzdelávacieho času, ktorý zahŕňa všetko, čo učiaci sa musí urobiť pre dosiahnutie výsledkov, vrátane hodnotenia. V slovenskom kontexte sa neuvažuje o zavedení kreditového systému, čo vyplýva aj z toho, že náš vzdelávací a kvalifikačný systém nie je až taký rozdrobený a nároky na získanie kvalifikácie sú pomerne jasne a striktné časovo definované. Otázne je, či sa toto stanovisko nebude časom modifikovať aj pod vplyvom medzinárodného (európskeho) vývinu a potrieb (napríklad ECVET).

SCQF má 12 úrovní (od vstupnej úrovne 1 až po doktorát na úrovni 12), ktoré odrážajú súčasný škótsky systém vzdelávania a odbornej prípravy. Jednotlivé úrovne označujú stupeň náročnosti určitej kvalifikácie a zvyšovanie úrovne závisí od nasledujúcich faktorov: zložitosť a hĺbka vedomostí a porozumenia; prepojenie na súvisiacu akademickú, odbornú a profesijnú prax; stupeň požadovanej integrácie, nezávislosti a tvorivosti; rozsah a prepracovanosť aplikácie alebo praxe a úlohy prijaté vo vzťahu k ostatným učiacim sa alebo zamestnancom pri plnení úloh.

Je prirodzenou podmienkou, aby NKR odrážal národný kvalifikačný systém. Preto by sa aj v prípade slovenského NKR mala otvoriť diskusia o počte jeho úrovní a nemal by sa automaticky prevziať koncept 8 úrovní, ktoré majú svoj pôvod v EKR. Koncipovanie 8 úrovní NKR je prejavom skutočnosti, že slovenský NKR vzniká ako derivát EKR a že jeho konštrukcii nepredchádzala analýza nášho kvalifikačného systému. Už dnes sa totiž objavujú diskusie o tom, na akú úroveň majú byť zaradené viaceré kvalifikácie, pri ktorých sa pociťujú rozdiely v kvalite vzdelávacích výstupov, hoci budú zaradené na rovnakú úroveň. Jednou z možností, ako tieto problémy vyriešiť, mohlo byť aj bohatšie, resp. precíznejšie štruktúrovanie NKR.

Každú úroveň SCQF charakterizujú deskriptory úrovne. Ide o „všeobecné vyjadrenia, ktoré popisujú charakteristiky a očakávaný výkon na každej úrovni

rámca a týkajú sa vzdelávacích výstupov“. Deskriptory sú zoradené do piatich kategórií: 1. vedomosti a porozumenie, 2. prax: aplikované vedomosti, zručnosti a porozumenie, 3. všeobecné rozumové zručnosti, ako hodnotenie a kritická analýza, 4. komunikácia, IKT a matematické zručnosti a 5. samostatnosť, spoľahlivosť a spolupráca s ostatnými. Tieto kategórie deskriptorov sú v porovnaní s EKR (vedomosti, zručnosti a kompetencia) bohatšie štruktúrované, čo je tiež prejavom toho, že SCQF vznikol autonómne. Napriek tomu, že slovenský NKR preberá kategórie EKR, dimenzie SCQF môžu byť inšpiráciou pre koncipovanie deskriptorov takej širokej kategórie, akou sú napríklad zručnosti.

SCQF je dobrovoľný rámec, čiže nie je nutné, aby sa v ňom nachádzala každá škótska kvalifikácia alebo vzdelávací program, avšak všetky hlavné kvalifikácie sú do neho zaradené. Do SCQF sa môže zahrnúť každá kvalifikácia alebo vzdelávací program, ak splní nasledujúce kritériá: vzdelávanie sa musí zakladať na vzdelávacích výstupoch; na dosiahnutie vzdelávacích výstupov je nutných minimálne 10 hodín; vzdelávacie výstupy musia podliehať spoľahlivým a platným metódam hodnotenia, ktoré sa zaznamenávajú a vzdelávanie je zahrnuté do vhodného systému zabezpečenia kvality.

Na tomto mieste treba zdôrazniť a vyzdvihnúť najmä podmienku zabezpečenia kvality. Tento aspekt by mal stáť v popredí akýchkoľvek úsilí o úpravy, modifikácie a zásahy do vzdelávacieho a kvalifikačného systému. Výnimkou by nemala byť ani implementácia slovenského NKR. Kvalifikácie by sa mali do neho zaraďovať až vtedy, ak splnia kvalitatívne nároky, pričom inšpiráciou pre vhodný model zabezpečenia kvality by mohol byť práve škótsky prístup, ktorý uplatňuje externú a internú verifikáciu. Práve v dôzraze na kvalitu by mohol spočívať cenný a užitočný impulz a prínos tvorby a implementácie NKR pre slovenský vzdelávací a kvalifikačný systém.

THE SCOTTISH CREDIT AND QUALIFICATIONS FRAMEWORK

The Framework diagram has been produced to show the main Scottish qualifications already accredited by SQA and HEI. However, there are a diverse number of learning programmes in the framework, many due to the involvement of the former, cannot be represented here. For more information, please visit the SCQF website at www.scqf.org.uk to view the interactive version of the Framework Diagram.

SCQF Levels	SQA Qualifications	Qualifications of Higher Education Institutions	SVQs/MAIs
12			Professional Apprenticeship
11	Some SQA qualifications are changing between 2013-2016. See www.sqa.org.uk/readyreckoner		Professional Apprenticeship SVQ 5
10			Professional Apprenticeship
9		Professional Development Award	Technical Apprenticeship SVQ 4
8	Higher National Diploma	Diplome Of Higher Education	Technical Apprenticeship SVQ 4
7	Advanced Higher Scottish Baccalaureate Higher National Certificate	Bachelors / Ordinary Degree, Graduate Diploma, Graduate Certificate	Modern Apprenticeship SVQ 3
6	Higher	Certificate Of Higher Education	Modern Apprenticeship SVQ 2
5	National 5 Intermediate 2		Modern Apprenticeship SVQ 2
4	National 4 Intermediate 1	National Certificate National Progression Award	SVQ 1
3	National 3 Access 3		
2	National 2 Access 2		
1	National 1 Access 1		

Slovenský kvalifikačný rámec

Alexandra Junášková

História Slovenského kvalifikačného rámca (SKKR) sa začala písať 4. februára 2009, kedy Vláda Slovenskej republiky prijala uznesenie č. 105/2009 k návrhu implementácie Európskeho kvalifikačného rámca (EKR) v podmienkach Slovenskej republiky. Tento dokument nadväzoval na potreby a úlohy vyplývajúce z Odporúčania Európskeho parlamentu a Rady č. 2008/C 111/01/ES o vytvorení európskeho kvalifikačného rámca pre celoživotné vzdelávanie.

Od tohto roku bolo podniknutých niekoľko krokov. V roku 2011 bolo vytvorené Národné koordinačné miesto (NKM) pre EKR, pričom jeho riadením bol poverený Národný ústav celoživotného vzdelávania (NÚCŽV). Bol vypracovaný prvý návrh Národného kvalifikačného rámca. V roku 2013 prevzal úlohu NKM Štátny inštitút odborného vzdelávania.

Referencovací proces

EKR je tzv. *metarámcom* – predstavuje akýsi referenčný bod na porovnanie jednotlivých národných kvalifikačných rámcov medzi sebou. Účelom tohto

porovnania je následná zrozumiteľnosť národných kvalifikácií, ich transparentnosť a následné uznanie v európskom priestore.

Proces porovnávania národných kvalifikačných rámcov s EKR nazývame *referencovacím procesom*. Poradná skupina pre EKR stanovila sadu 10 kritérií, ktoré je potrebné splniť alebo vysvetliť tak, aby bol akýkoľvek kvalifikačný rámec jasne a zrozumiteľne vytváraný a akceptovaný na domácej pôde a práve tak prepojený na EKR. Tieto kritériá tvoria:

1. **Zodpovednosť a/alebo právomoc** všetkých relevantných národných orgánov zúčastnených na referencovacom procese, vrátane Národného koordinačného miesta, sú jasne stanovené a uverejnené kompetentnými verejnými autoritami.
2. Existuje **jasné a preukázateľné prepojenie** medzi kvalifikačnými úrovňami národného kvalifikačného rámca alebo sústavy a deskriptormi jednotlivých úrovní EKR.
3. Národný kvalifikačný rámec alebo sústava a ich kvalifikácie sú založené na princípe a účele vzdelávacích výstupov a prepojené na **uznávanie neformálneho vzdelávania a informálneho učenia** sa a tam, kde je to možné, na systém kreditov.
4. **Procesy zaradenia** kvalifikácií do národného kvalifikačného rámca alebo opisu umiestnenia kvalifikácií v národnej sústave kvalifikácií sú **transparentné**.
5. **Národný systém zabezpečovania kvality** v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy sa vzťahujú k národnému kvalifikačnému rámcu alebo sústave a sú konzistentné s relevantnými európskymi princípmi a smernicami.
6. Referencovací proces musí zahŕňať súhlas relevantných **orgánov** zodpovedných za zabezpečovanie **kvality**.
7. Referencovací proces musí zahŕňať **medzinárodných expertov**.
8. Kompetentná národná autorita alebo authority musia **certifikovať referencovanie** národného kvalifikačného rámca alebo sústavy voči EKR. Jedna **komplexná správa** vysvetľujúca referencovanie a dôkazy, ktoré ju budú podporovať, musí byť publikovaná kompetentnou národnou autoritou/autoritami, vrátane Národného koordinačného miesta, a musí sa venovať zvlášť jednotlivým kritériám.

9. Oficiálna platforma EKR musí obsahovať verejný zoznam členských štátov, ktoré potvrdzujú, že ukončili referencovací proces, vrátane **odkazu na referencovacie správy**.

10. Po referencovacom procese a v súlade s časovým harmonogramom stanovenom v odporúčaní, všetky nové **certifikáty, diplomy a dokumenty** Europassu vzťahujúce sa ku kvalifikáciám a vydávaným kompetentnými orgánmi budú obsahovať jasný odkaz, prostredníctvom národných systémov kvalifikácií, na **príslušnú úroveň EKR**.

Z hore uvedeného je zrejmé, že referencovací proces je zdĺhavý postup vyžadujúci spoluprácu a zhodu rôznych aktérov a prijatie kvalifikačného rámca v širšom kontexte – nielen v kontexte Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR, ktorý je „nositeľom“ SKKR, ale širokého spektra sociálnych partnerov: zástupcov zamestnávateľskej sféry, jednotlivých rezortných ministerstiev, odborov, študentov a i.

Účel SKKR

V prvom rade je potrebné uvedomiť si, že vytvorenie národných kvalifikačných rámcov a ich následné prepojenie na EKR je dobrovoľné. Z toho vyplýva, že neexistuje záväzný počet úrovní národných kvalifikačných rámcov, kategórie deskriptorov. Záväzná je orientácia na vzdelávacie výstupy a zrozumiteľné *vysvetlenie* prepojenia na EKR. Žiadna krajina nie je zaviazaná k tvorbe vlastného kvalifikačného rámca, a predsa je pozoruhodné, že každá krajina už vytvorila vlastný NKR, alebo je v procese jeho tvorby. Natíska sa teda otázka, prečo je tomu tak? Pri tvorbe kvalifikačných rámcov je teda prvoradou a najdôležitejšou otázkou, k čomu má takýto rámec slúžiť.

1. *tlak zvonku*: Najčastejší argument dôležitosti a dôvodu tvorby NRK je geografická mobilita občanov členských krajín v rámci EU28, z čoho vyplýva potreba uznávania kvalifikácií medzi týmito krajinami.

2. *tlak zvnútra*: Krajiny, ktoré majú jasný, zrozumiteľný a jednoduchý proces uznávania predchádzajúceho vzdelania ukotvený v legislatíve, v podstate nepotrebujú nástroj, ktorý by pomáhal zatriedňovať kvalifikácie.

Krajiny ako Slovensko, ktoré sú tradične orientované viac na formálne vzdelávanie, avšak pociťujú zvyšujúci sa tlak na uznanie vzdelania získaného mimo školského prostredia a identifikujú toto prostredie ako neprehľadné a živelné, môžu identifikovať potreby vytvorenia nástroja, ktorý by kvalifikácie klasifikoval podľa určitých ukazovateľov (deskriptorov) a zároveň podporoval procesy ich uznávania tak, aby boli jasné, zrozumiteľné a akceptovateľné pre zúčastnené strany.

Bez jasného stanovenia potreby vytvorenia kvalifikačného rámca – bez cieľa, ktorý má naplňať – nebude možné tento rámec vytvoriť. Dôvod je jednoduchý – v takom prípade jednotliví aktéri vidia odlišné, často až protichodné, no predovšetkým **vlastné ciele**, ktoré má takýto rámec naplňať.

V prípade Slovenskej republiky je funkcia SKKR definovaná nasledovne:

- **regulačná:** bude vymedzovať štandardy vzdelávacích výstupov,
- **informačná:** bude informovať o aktuálnom stave a vývoji kvalifikácií, možnostiach ich získania a uplatnenia;
- **reformná:** bude popisovať ideálny stav a slúžiť ako referenčný rámec pri reformných procesoch,
- **integračná:** bude zahŕňať všetky vzdelávacie cesty, programy a kvalifikácie v SR.

Funkcie SKKR sú zhrnuté v **Metodike na tvorbu Národného kvalifikačného rámca v Slovenskej republike**: „NKR v SR bude typom regulačný, reformný a založený na deskriptoroch ..., nakoľko jeho poslaním je zviditeľniť systém vzdelávania a odbornej prípravy a vytvoriť pre rôzne zainteresované subjekty zrozumiteľnejší a transparentnejší nástroj, ktorý objasní vertikálne a horizontálne väzby medzi jednotlivými kvalifikáciami.“

Prieskum názorov na rekvalifikácie

Martin Vančo

V septembri a októbri sme zrealizovali prieskum názorov na rekvalifikácie. Ten pozostával z odpovedí poskytovateľov rekvalifikačných kurzov poskytnutých prostredníctvom štruktúrovaného elektronického dotazníku.

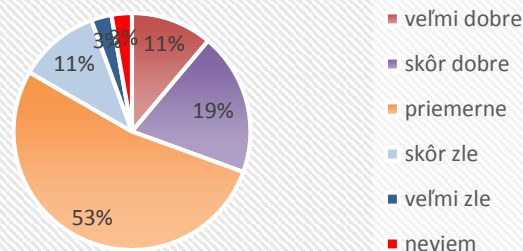
Prieskumom sme chceli napríklad zistiť, ako vnímajú poskytovatelia rekvalifikačných kurzov záujem o svoje služby zo strany verejnosti, ako sa tento záujem vyvíjal v poslednom období, kto rekvalifikácie financuje, kto ich navštevuje, ako úspešní sú absolventi rekvalifikácií alebo v čom vidia poskytovatelia kurzov najväčšie nedostatky v súčasnom systéme nadobúdania rekvalifikácií.

Celkovo sme kontaktovali 285 potenciálnych respondentov prostredníctvom emailu. Dotazník vyplnilo 39 respondentov. 5 odpovedí sme vylúčili, pretože buď neboli relevantné, alebo respondenti nespĺňali podmienku, že poskytujú rekvalifikačné kurzy. Zber odpovedí sa uskutočnil od 19. septembra do 1. októbra 2014. V tomto článku ponúkame niektoré najzaujímavejšie zistenia.

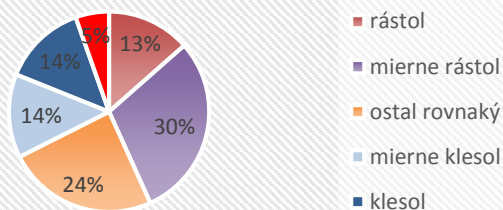
Záujem o rekvalifikácie

Na začiatku prieskumu sme sa respondentov pýtali, ako sú celkovo spokojní so záujmom ľudí o rekvalifikácie a ako sa tento záujem zmenil za posledné tri roky. V oboch prípadoch mierne prevážili pozitívne odpovede nad negatívnymi, pričom v prvej otázke jednoznačne dominovala v podstate neutrálna odpoveď.

Ako hodnotíte záujem Slovákov o rekvalifikácie?

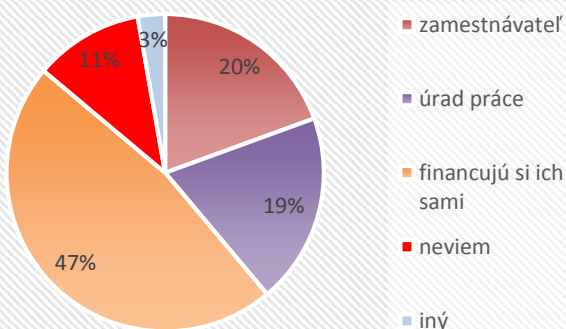
Ako sa zmenil záujem Slovákov o rekvalifikácie za posledné tri roky?

Zdroje financovania

Jeden z najdôležitejších atribútov poskytovania rekvalifikácií je zdroj financovania rekvalifikačných kurzov. Rekvalifikácie totiž môžu byť financované napríklad úradom práce ako súčasť štátnej politiky trhu práce. Ďalšou logickou možnosťou je, že rekvalifikácie svojim zamestnancom financuje zamestnávateľ, ktorý za to získava kvalifikovanú pracovnú silu. Treťou pravdepodobnou možnosťou je, že si účastníci kurzov tieto kurzy financujú sami a z vlastnej iniciatívy. S inou odpoveďou sme sa napokon ani nestretli.

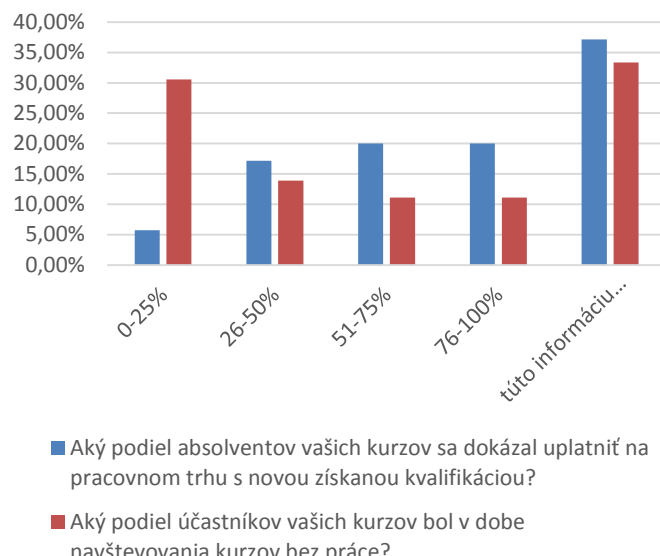
Kto najčastejšie financuje účastníkom kurzov tieto kurzy?

Takmer polovica respondentov uviedla, že účastníci rekvalifikačných kurzov si za kurzy platia väčšinou sami. Pätina odpovedí bola zamestnávateľia a približne rovnaká časť odpovedí úrad práce.

Uplatniteľnosť absolventov rekvalifikácií

Ďalšie dve otázky ankety sa pýtali na uplatniteľnosť absolventov rekvalifikačných kurzov a podiel účastníkov rekvalifikačných kurzov bez práce. Otázky sú problematické, keďže nevieme, či poskytovatelia dávali odpovede na základe vlastných zdokumentovaných štatistík, alebo skôr subjektívnych dojmov. Taktiež sme predpokladali, že veľké percento respondentov tieto údaje nezistuje, čo sa napokon aj potvrdilo.

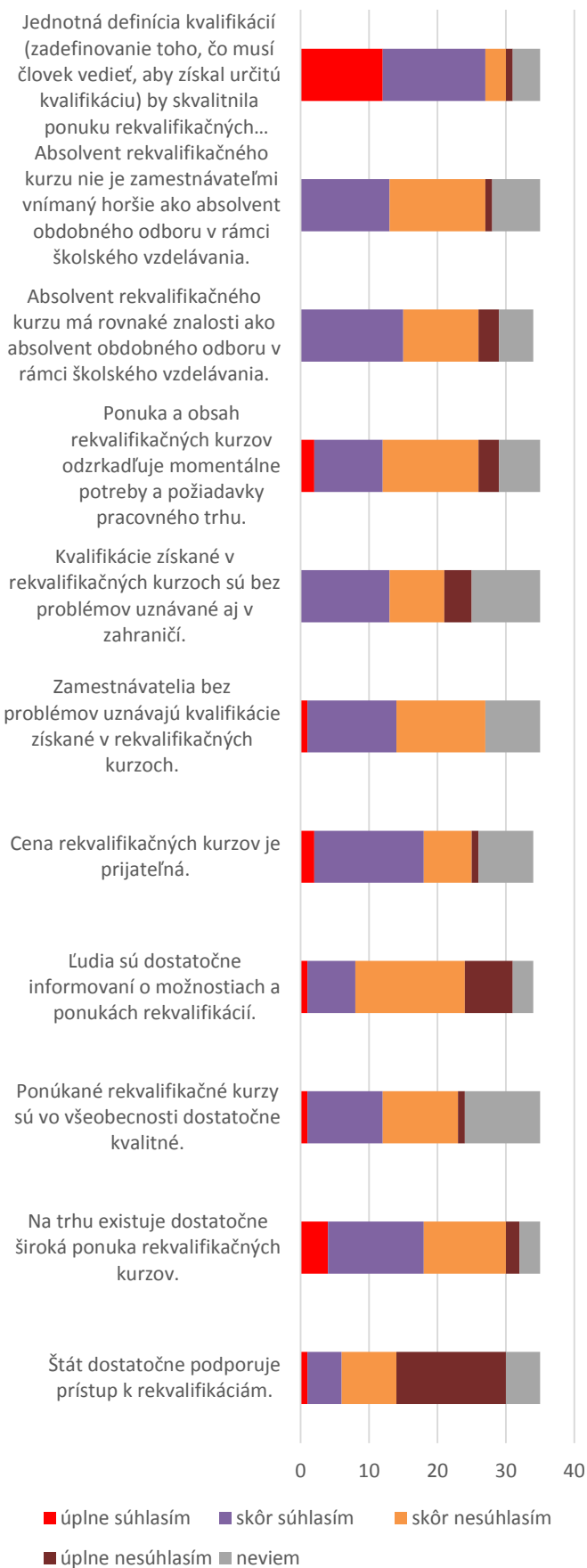

Pri prvej otázke mohlo dôjsť k vedomému alebo nevedomému nadhodnocovaniu zo strany respondentov, keďže ide v podstate o jedno z meradiel kvality ich práce. 40 % respondentov odpovedalo, že až viac ako polovica absolventov ich kurzov si našla s novou kvalifikáciou pracovné uplatnenie. Prekvapilo aj to, že podľa poskytovateľov rekvalifikácií bol pomerne malý podiel účastníkov rekvalifikácií v čase navštevovania týchto rekvalifikačných kurzov bez práce.

V kombinácii s ďalšími zisteniami sme napokon zhodnotili, že väčšina účastníkov rekvalifikačných kurzov na Slovensku je zamestnaná a ich motiváciou bude asi zmena povolania alebo ďalší kariérny rast.

Názory na systém rekvalifikácií

Zaujímavé výsledky však priniesli odpovede respondentov k nami zadaným tvrdeniam. Respondenti priradzovali k jednotlivým výrokom mieru súhlasu výberom z možností: úplne súhlasím, skôr súhlasím, skôr nesúhlasím, úplne nesúhlasím.

Z uvedených tvrdení vieme nájsť štyri explicitnejšie postoje - cena za rekvalifikačné kurzy je prijateľná (opäť však je otáznou, či tu nemôže dochádzať k subjektívnej zaujatosti), ľudia sú nedostatočne informovaní o možnostiach a ponuke rekvalifikačných kurzov, ďalej, že štát nedostatočne podporuje prístup k rekvalifikáciám a napokon že jednotná definícia kvalifikácií by skvalitnila ponuku rekvalifikačných kurzov. Posledné tvrdenie je zaujímavé aj z pohľadu národného projektu Tvorba Národnej sústavy kvalifikácií, ktorého cieľom je práve jednotne zadefinovať kvalifikácie.

Závery celej analýzy

- V otázkach záujmu Slovákov o rekvalifikačné kurzy prevažujú neutrálne a pozitívne odpovede poskytovateľov rekvalifikačných kurzov.
- Rekvalifikačné kurzy si väčšinou financujú samotní účastníci týchto kurzov.
- Väčšina účastníkov rekvalifikačných kurzov na Slovensku je zamestnaná a ich motiváciou bude asi zmena povolania alebo ďalší kariérny rast.
- Viac ako tretina poskytovateľov rekvalifikačných kurzov nezisťuje mieru uplatniteľnosti absolventov rekvalifikačných kurzov.
- Poskytovatelia rekvalifikačných kurzov si myslia, že cena za rekvalifikačné kurzy je prijateľná, ďalej že ľudia sú nedostatočne informovaní o možnostiach a ponuke rekvalifikačných kurzov, štát nedostatočne podporuje prístup k rekvalifikáciám a jednotná definícia kvalifikácií by skvalitnila ponuku rekvalifikačných kurzov.
- Poskytovatelia rekvalifikácií skôr nesúhlasia ani s tvrdením, že kvalifikácie získané v rekvalifikačných kurzoch sú bez problémov uznávané v zahraničí alebo že ponuka a obsah rekvalifikácií odzrkadľujú potreby pracovného trhu.

Ak rekvalifikačné kurzy financuje účastníkom úrad práce, respondenti sú zhovievavejší v otázke o nedostatočnej podpore zo strany štátu. Taktiež ako jediní respondenti si myslia, že kvalita rekvalifikačných kurzov je porovnateľná výstupom školského vzdelávania, no na druhej strane výraznejšie nesúhlasia s tvrdením, že ponuka rekvalifikácií odzrkadľuje potreby pracovného trhu.

Udialo sa v projekte

Národná rada pre vzdelávanie a kvalifikácie a zrealizovala niekoľko stretnutí, na ktorých sa zaoberala problematikou implementácie NSK na Slovenku. K dispozícii mali prierezový pohľad do aktivít projektu a okrem aktívneho pripomienkovania práce pracovných skupín sa prostredníctvom Aplikačného softvéru NSK dostala k výstupom sektorových rád - prvým kartám kvalifikácií.

Pracovná skupina pre analýzy predstavila svoj výstup, *Analýzu Európskeho kvalifikačného rámca a Národných kvalifikačných rámcov vo vybraných krajinách EÚ* prostredníctvom seminára *Národné kvalifikačné rámce v zahraničí*, ktorý sa uskutočnil 11. novembra v Bratislave. Súčasťou podujatia bolo predstavenie textu, ako aj diskusia s jeho autormi. Elektronickú verziu analýzy nájdete na webstránke projektu - <http://tvorbansk.sk/?q=node/188>

Pracovná skupina pre metodológie zrevidovala jednotlivé metodiky na základe pripomienok z Národnej rady pre vzdelávanie a kvalifikácie tak, aby odrážali súčasnú situáciu.

Členovia pracovnej skupiny pre tvorbu Národného kvalifikačného rámca prezentovali aktuálnu verziu zrevidovaných deskriptorov pred Národnou radou pre vzdelávanie a kvalifikácie a zároveň aj pred zahraničnými expertami z danej oblasti. Na základe pripomienok vytvorili novú verziu zrevidovaných deskriptorov, ktorá bola predstavená počas decembra zahraničným expertom na stretnutí projektu NCP EQF. Okrem revízie deskriptorov sa sústredili na vypracovanie sprievodných textov k nim a na spôsob ich prezentácie verejnosti.

Stretnutie členov pracovnej skupiny pre NKR

Pracovná skupina pre analýzu školských vzdelávacích programov a študijných programov vysokých škôl a pracovná skupina pre analýzu ukončovania vzdelávania pokračujú v práci na analýze jednotlivých odborov podľa harmonogramu. Analytická práca sa pre tieto pracovné skupiny presunula do onlinového prostredia Aplikačného softvéru NSK. Okrem toho bolo pre členov zorganizovaných niekoľko pracovných stretnutí, z ktorých informácie a galériu nájdete na webstránke projektu.

Publicita:

V uplynulých mesiacoch ste mali možnosť sledovať v televízii Markíza a Doma v rámci seriálu *Moderná škola* reportáže o národnom projekte *Tvorba NSK*. Prvá dokrúčka sa venovala predstaveniu projektu, ďalšia pohľadu zamestnávateľov na NSK a napokon tretia prepájaniu vzdelávania a potrieb pracovného trhu. Všetky dokrútky nájdete aj na sociálnej sieti Youtube v rámci kanálu „Tvorba Národnej sústavy kvalifikácií“.

Zástupcovia projektu prezentovali Národnú sústavu kvalifikácií na veľtrhoch *Job Forum* a *Juvyr*, ktoré sa konali v novembri. Na *Job Fore* vystúpila Mgr. Miroslava Klemková s prezentáciou NSK a pre *Juvyr* boli pripravené rôzne súťažné aktivity, do ktorých sa zapojilo viac ako 200 žiakov základných a stredných škôl.

Prezentácia projektu na Juvyre

V rámci aktivít publicity sme tiež zrealizovali Prieskum názorov na rekvalifikácie medzi poskytovateľmi rekvalifikačných kurzov. Zisťovali sme napríklad, ako vnímajú poskytovatelia rekvalifikačných kurzov záujem o svoje služby zo strany verejnosti, ako sa tento záujem vyvíjal v poslednom období, kto rekvalifikácie financuje, kto ich navštevuje či ako úspešní sú absolventi rekvalifikácií. Celú analýzu nájdete na webstránke projektu <http://tvorbansk.sk/?q=node/188>

Pre pravidelné a aktuálne informácie ohľadom výstupov pracovných skupín či publicity sledujte webovú stránku projektu.

Redakcia

Bulletin Národná sústava kvalifikácií

ISSN: 1339-7966

Vydavateľ:

Štátny inštitút odborného vzdelávania
Bellova 54/A
837 63 Bratislava

Redakčná rada:

predseda: Ing. Branislav Sadloň
členovia: Mgr. Alexandra Junášková, Mgr. Miroslava Klemková, Mgr. Martin Vančo

Autori aktuálneho čísla:

Mgr. Michal Rehúš, PhD., doc. RNDr. Juraj Vantuch, CSC., Mgr. Irena Fonodová, PhDr. Dagmar Jelínková, Ing. Pavel Korbás, Ing. Mgr. Jozef Strakoš, PhD., Mgr. Alexandra Junášková, Mgr. Martin Vančo, Ing. Ivan Stankovský

Grafická úprava:

Bc. Tomáš Hora, Mgr. Martin Vančo

Bulletin vychádza v rámci národného projektu Tvorba Národnej sústavy kvalifikácií www.tvorbansk.sk